

Naturnationalparker - bør give anledning til overvejelser inden gennemførelse af det fremsatte store lovkompleks.

Indsatsen for mere og vildere natur fortjener en mere åben og langt bredere debat, end den hidtil forelagte forskrift. Det er ikke målet, der skal diskuteres, det er metoderne.

(Fremsendes til Miljø- og Fødevarerudvalget på baggrund af opfordringer, mange tilbagemeldinger og fortsat debat efter undertegnede kronik i Frederiksborg Amts Avis 13. feb. 2021, jvnf. fil 2)

Inden folketinget giver sig i kast med miljøministeriets omfattende lovudkast med henblik på at lovliggøre etableringen af 15 såkaldte naturnationalparker, anbefales det, at hele konceptet og det faglige grundlag herfor, genovervejes nøje.

Den foreliggende overordnede opskrift på en Naturnationalpark (NNP) er den samme for alle 15 lokaliteter og indebærer, at der skal etableres en bestand af hjorte, heste, kvæg og evt bison, elge eller vildsvin, der skal leve 'vildt', omsluttet af et højt, kraftigt hegn, der kan fastholde så stor en bestand af disse 'store græssere', at de kan holde den urørte skov (som ellers vil vokse sig tæt og mørk) varieret, lysåben og bidrage til biodiversitet. Samtidig hegnes vore frie, naturlige store græssere, kron- og dåvildt, enten inde eller ude.

Selvom ønsket om vild natur og større artsrigdom er værd at støtte, må man undres over, hvorfor man entydigt peger på, at de gode intentioner kun kan fremmes med så kunstige tiltag som at indhegne store græssere, der aldrig i vort landskabs historie har været naturlige i et antal, der kan holde en urørt skovbund lysåben og artsrig i naturens egen dynamik. Overvejer man de enkelte elementer i NNP-konceptet, betegnet ”rewilding”, er det som om, der er gået for meget *ildsjæl* og for lidt faglighed i lanceringen af denne vej til større artsrigdom.

Et vildttæt hegn – set fra begge sider af hegnet – er indiskutabelt en voldsom barriere i naturen, særligt for de indsatte store græssere, som i fri natur færdes over langt større områder alt efter årstid, fred og fødegrundlag. Mest grelt kommer det til udtryk efter store events (f.eks. Hubertusjagt i Dyrehaven), hvor skytten må rundt og aflive vildt, der under stor lidelse hænger fast i hegnet. Desuden er der biologiske betænkeligheder f.eks. omkring populationernes parasitære sundhedstilstand og naturlige fluktuationer, når de færdes indelukket uden rovdyr og ingen vinterfodring i et for dem helt unaturligt fængsel.

Endelig kan der sættes et kæmpe spørgsmålstegn ved, i hvilken udstrækning de store græssere overhovedet er i stand til at løse deres tiltænkte opgave med at holde eksisterende skov varierende og lysåben. For det første opereres med et teknisk beregnet *naturligt græsningstryk*, der resulterer i en dyretæthed, der aldrig har været naturlig i danske skovområder, og for det andet er der ingen af de bemeldte store græssere, der er i stand til - på den tålelige side af sultegrænsen – at angribe en etableret skovbevoksning så hårdt, at de kan lysåbne en tæt bevoksning med andet end et par enkelte træer og småpletter. Så er det meget mere virkningsfuldt at sætte sin lid til barkbiller, stormfald mv - og det kræver som bekendt ikke hegn. Det er således ikke et spørgsmål *om*, men *hvornår* menneskelige indgreb bliver nødvendige for at holde en NNP varierende, lysåben og artsrig. Vi har allerede set forberedende tiltag som skovrydninger, kraftige tyndingshugster (præsenteret som *strukturhugster*) samt ringning af barken og fældning af enkelttræer *inden* de urørte parkers etablering. Der skal altså kunstgreb til at fremme biodiversiteten i begrænsede områder, og derfor vil det være mere retvisende at kalde dem *biodiversitetsparker* i stedet for *naturnationalparker* - for så holdes der fokus på det, der er målet, og ikke på et forløjet billede af,

hvad naturen er for en størrelse.

I debatten påstås det ofte, at forskningen viser, at såkaldt rewilding er den optimale forvaltningsmodel for biodiversiteten. Så enkelt er det ikke. Der er netop her i januar kommet en ny rapport fra KU og AU, med 8 forskere som forfattere, heriblandt Rasmus Ejrnæs som den mest navnkundige fortaler for NNP'er. Rapporten behandler erfaringer med rewilding i ind- og udland og sammenfatningen indledes med (citater): **Baseline:** *Rewilding hviler på en biologisk forståelse af selvforvaltende økosystemer som den optimale forvaltningsmodel for biodiversiteten* og afsluttes med: **Vidensbehov** *Effekterne af rewilding på naturlige processer og på arter inden for forskellige taksonomiske eller trofiske grupper er kun sporadisk undersøgt. Især mangler der langsigtede studier. Derfor bygger mange af konklusionerne i rapporten på et relativt begrænset empirisk grundlag. På den anden side kan man sige det samme om virkemidlerne i den nuværende naturforvaltning, og det vil derfor ikke være retvisende at kalde rewilding mere eksperimentel end klassisk naturpleje.* (se link 1)

Konsekvensen af en sådan konklusion burde være, at der i den fremtidige stræben efter større artsrigdom arbejdes med forskellige forsøgs-/løsningsmodeller i stedet for det samme grundkoncept for alle 15 NNP'er. Naturnationalpark-ideen forekommer at være et idealistisk, filosofisk fortænkt rewilding-projekt opstået i en snæver faglig kreds og succesfuldt 'solgt' til det politiske niveau. Det skal selvfølgelig have lov at stå sin prøve, men det virker som om politikerne er blevet forblændet, når regeringen den 15. jan. 2021 fremsatte udkast til *"Forslag til Lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om skove, dyrevelfærdsloven, lov om mark- og vejfred og færdselsloven"* (se link 2). Et lovudkast der fylder over 100 sider og omfatter 5 lovområder. Det viser, at regeringen satser stort på at få lovliggjort præcis dette specifikke rewilding-eksperiment, men for de, der er belastet af viden på området, rejser det spørgsmålet: har politikerne – og NGO'erne – i denne sammenhæng fået en nogenlunde retvisende helhedsforståelse af projektet og naturen.

3. februar 2021, lige inden en kæmpe rudel kronvildt (mindst 60 stk) løber ind i Tisvilde Hegn efter vandring fra Gribskov-området.
Foto Søren Grene

Udvalget skal være opmærksom på, at der fra forskellig side bliver sat spørgsmålstejn ved det faglige/videnskabelige grundlag for NNP-konstruktionen. Jeg ser langt fra alt, men er på det seneste blevet gjort opmærksom på professor Carsten Rahbek, KU (se link 3), tidl. skovtaksator og statsskovrider Niels Juhl Bundgaard Jensen (se link 4), samt forskningskonsulent, phd Annette Plesner i Altinget (se link 5). Det er også værd at notere sig, at formændene for DN Helsingør Helle Ølund og DN Gribskov Linda Bruhn-Jørgensen d. 20. feb havde en kronik i Frederiksborg Amts Avis, hvor de undsiger NNP'erne (se fil 3) - og i øvrigt "fuldt og helt" støtter ovenstående, som var hovedindholdet i min kronik i samme avis 13. feb.

Lidt om skovbrug.

For godt 200 år siden havde vi gennem et par årtusinder stort set ryddet vort oprindeligt

skovdækkede land for træ. Skovrydningerne havde forsynet os med byggemateriale, agerland, næringsstoffer og ikke mindst energi/brænde. Der var indtrådt en økologisk katastrofe, som vi ikke havde overvundet, hvis vi ikke havde fundet fossil energi til erstatning for træet. Med en målrettet politisk indsats afløste vi nedbrydningen af skovene med etablering af vedvarende skovbrug, der i første omgang førte til de plantageanlæg, der har resulteret i ca 85% af de skove, vi har i dag. Her er skabt det biologiske grundlag og skovklima, der skal til for yderligere at fremme biodiversiteten i skovene, og i de 50 år, jeg har fulgt/været i skovbruget, har skovdyrkningen stræbt mod stadig mere naturnære bevoksningsstrukturer. Med dette gunstige udgangspunkt vil det være oplagt fortsat at udvikle artsrigdommen på en måde, der fastholder naturen åben/uden et stort hegn. Med skånsomme lysstillingshugster, selvfor yngelser uden forstlig plantning, udvikling af fleretagerede blandingsbevoksninger, helt urørte partier, efterladt dødt træ både i skovbunden og som store gamle træer i forfald. Alt sammen noget der er stor forstlig erfaring med og som sammen med folk med ekspertviden i biodiversitet kan det målrettes og udvikles til nye højder. Mindre indre hegninger med dyr, der præcist udøver det ønskede helårs-græsningstryk kan også hjælpe til, ligesom forsumpning ved genetablering af naturlig hydrologi. Med sådanne tiltag - som allerede har givet gode resultater jvnf. seniorforsker Thomas Nord-Larsen, KU (se link 6) - vil man kunne nå en fortsat højere artsrigdom, samt få en klimagevinst og undgå en indhegnet, kunstig natur.

Nok kan skovbrug drives næsten som en kornmark med en ensaldrende bevoksning af en enkelt træart og i en stor del af omdriften så mørk, at skovbunden er nøgen. Sådanne bevoksninger findes i næsten alle skove, men altid iblandet mange naturligt afvekslende småbiotoper, bevoksningsrande, skovbryn, lysninger mv. Sammen med alders- og træartsvariation mmm er det ikke skovene, der truer biodiversiteten, tværtimod er de refugium for mange truede arter, fordi de er fortrængt hertil af det moderne samfunds byer, veje, intensive landbrug og hele livsudfoldelse. Mere biodivers skovdyrkning kan blive en endnu større del af løsningen – det skal blot prioriteres. Problemet finder man og skal primært løses udenfor skovene.

Da det er i skovene mange af de truede arter findes, er det blevet en almindelig antagelse, at det er skovbruget – ja '*tømmerhugsten*', der er den store synder. Følgelig er *urørt* skov på det seneste blevet fremstillet som det mest artsrige og tilmed klimavenlige, som tænkes kan. Der er tale om en vildfarelse, for skovbruget kan uden behov for hjælpepestoffer generere fuglesang, artsrigdom, naturoplevelser, stilhed, ren luft og drikkevand, binde CO₂, samt producere jordens mest multianvendelige, reproducerbare og cirkulære råstof: TRÆ, der ved langvarig anvendelse tilmed lagrer CO₂ og substituerer stærkt klimabelastende alternativer. Næste gang du står overfor et møbel, en bygningskonstruktion eller et redskab af træ, så spørg dig selv, om du overhovedet kan forestille dig et lige så miljøskabende og bæredygtigt materiale, der kunne træde i træets sted. Det kan du ikke! Derfor er det i en resourceknap verden klimamæssigt særdeles kontraproduktivt at måle grønne fremskridt i tusindvis af hektar sammenhængende, urørte skove, hvor *alt* godt konstruktionstræ skal efterlades til naturligt forfald. Der er absolut intet belæg for, at artsrigdommen ikke fremmes mindst lige så godt ved en skovmosaik af produktionsarealer og urørte naturarealer – tværtimod kan skånsom, målrettet, varieret hugst ses som et hjælpemiddel til større biodiversitet (Se i øvrigt link 7 og 8).

I de områder, hvor man reelt ønsker at prioritere 'store græssere' i en fri natur, kommer man ikke udenom at forholde sig til det samlede aktivitetstryk og de nye aktivitetsformer, der i de seneste år har udviklet sig voldsomt i mange naturområder, og som har ført til ændret adfærd hos bl.a. hjortevildt og rovfugle. Ønsker vi en større bestand af de store hjorte til gavn for biodiversitet og naturoplevelser, så kræver det store, centrale, delvist tætbevoksede skovområder, der får lov at henligge relativt uforstyrret, samtidig med at jagttiderne i tilstødende nærområder reguleres i relation hertil.

Ingen tvivl om, at en indhegnet urørt skov med en unaturlig stor bestand af store, vilde græssere, en

tid kan blive en mægtig turistattraktion, men er det målet?

En mere naturlig, bæredygtig og innovativ anvendelse af den grønne pulje til mere vild natur.

I en tid, hvor der ikke kun arbejdes med mere og vildere natur, men også med landbrugets klimaudfordring, kunne man i stedet for disse 15 kunstigt afgrænsede nationalparker tage et langt større fokus på at stimulere udviklingen af natur og artsrigdom i *hele* området omkring vore 5 etablerede nationalparker. I det hele taget rejser begrebet *naturnationalparker* et bedrøveligt spørgsmål om, hvad resten af nationalparken så er? Ikke mindst hos de jordbrugere, der frivilligt lagde deres ejendom indenfor nationalparkerne for at få naturen til at hænge bedre sammen, og som uden held har arbejdet for, at flere skulle tilslutte sig. Det gælder ikke mindst Nationalpark Kongernes Nordsjælland (NKN), hvor undertegnede hører hjemme.

Lad vore store hjorte vise vejen – de vandrer overalt i NKN, såvel i skovene som i det åbne land. I stedet for her at fokusere på 3 stykker indhegnet kunstig natur (Gribskov, Hellebæk og Tisvilde, se link 9) vil der være meget mere 'musik' i en naturvision, der ikke blot omfatter Naturstyrelsens arealer, men også nationalpark-områdernes private, dyrkede agerland, for det er her biodiversiteten er trykket i bund, men også her der er så mange naturomgivelser, biodiversiteten kan brede sig ud fra, hvis den gives muligheden. Slip kræfterne løs og lad os bruge vore 5 etablerede nationalparker til at eksperimentere med at udvikle mere natur og fremtidens klimavenlige landbrug. Ved at kanalisere EU's landbrugsmidler (søjle 2) specifikt til en koordineret indsats hos de lodsejere i nationalparkområderne, der har lyst til at kaste sig ud i en reel omstilling til jordbrug på naturens præmisser, kan vi skabe inspiration for hele landbrugserhvervet og samtidig frivilligt fremme en udvikling med driftsformer, der passer sig for en nationalpark.

Mulighederne er mange, men helt kort kan de f.eks. omfatte etablering af samgræsning over store arealer, urørte krat og småbiotoper, frilandsgrise i rotation med grøntsagsproduktion, vandreruter, proteinafgrøder til human ernæring, skovlandbrug, næringsstofforsyning via cirkulær forbindelse med lokale rensningsanlæg, udtagning af lavbundsJORDE, vildtkorridorer og lokal fødevarerforædling – alt sammen baseret på, hvad naturen kan bringe uden hjælpestoffer. Hverken mere eller mindre!

Ikke mindst i vort område, med mange mindre ejendomme og forholdsvis få store landbrugsbedrifter, vil der være interesse for andre driftsformer, hvis der åbnes økonomisk mulighed med jordfordeling, målrettede tilskud og en visionær nationalparkforvaltning. I løbet af få årtier vil det kunne skabe fantastisk, sammenhængende natur i den håbløst fragmenterede nationalpark, vi fik i første omgang og samtidig inspirere visionært til klimakampen. Alt dette samtidig med, at det målrettede arbejde for større artsrigdom og variation i skovene selvfølgelig fortsættes.

Med venlig hilsen

Søren Grene

Bækkebrovej 21
3220 Tisvildeleje
mobil: 21704824
mail: grene@mail.dk

- Forstkandidat i privatskovbruget 1978-1998
- Medstifter af foreningen Landbrugere i Nationalpark Kongernes Nordsjælland
- Siden 1998 fri bonde og springhesteavler på Tirsvæld

PS. Såfremt udvalget måtte ønske det, er jeg ret sikker på, jeg kan samle et lille kvalificeret hold, der gerne belyser problemstillingerne yderligere, evt. ved foretræde for udvalget - fysisk eller virtuelt.

Links:

Link 1: <https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf>

Link 2: Miljøministeriet: [Udkast til lovforslag om NNP 15012021.pdf](#)

Link 3: Carsten Rahbek, Professor ved Institut for Makroøkologi, Evolution og Klima ved Københavns Universitet (se punkt 7 i referatet VFR's møde 7.dec. 2020):
https://vildtforvaltningsraadet.dk/fileadmin/user_upload/vildtforvaltningsraadet/Godkendt_referat_af_moede_i_VFR_den_7._december_2020.pdf?fbclid=IwAR3hMRewbx1K8D_PffD05hMrikABXoZSfuwiBWkau4hqAvcYhLO3vuSjs_0)

Link 4: Niels Juhl Bundgaard Jensen, tidl. Skovtaksator, pens. Statsskovrider, fortsat censor ved KU:
[file:///C:/Users/Bruger/AppData/Local/Packages/microsoft.windowscommunicationsapps_8wekyb3d8bbwe/LocalState/Files/S0/3/Attachments/2021-03-15_Stiften_-_15-03-2021_print\[5271\].pdf](file:///C:/Users/Bruger/AppData/Local/Packages/microsoft.windowscommunicationsapps_8wekyb3d8bbwe/LocalState/Files/S0/3/Attachments/2021-03-15_Stiften_-_15-03-2021_print[5271].pdf)

Link 5: Annette Plesner, Phd. I Altinget:
<https://www.altinget.dk/soeg/naturnationalpaerker/artikel/forskningskonsulent-naturen-hverken-kan-eller-boer-afgraenses>

Link 6: Seniorforsker Thomas Nord-Larsen, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved Københavns Universitet <https://www.jaaktuelt.dk/artikler/2021/biodiversiteten-har-bedre-kaar-i-de-danske-skove/?fbclid=IwAR2Uud6czTe5wdBSmtXhKGjn1WIbU6OdhbG6mmY1NIZUJnyf5rI9SsgBXds>

Link 7: Erfarne skovfolk udgav for knap et par år siden bogen **Klimaskoven**, som kan downloades gratis her https://www.trae.dk/wp-content/uploads/2019/12/4371_klimaskoven_indhold_final.pdf - eller købes hos boghandleren.

Link 8: <https://www.jaaktuelt.dk/artikler/2020/forfattere-til-klimaskoven-efterspoerger-samarbejde-mellem-forstfolk-og-biologer/>

Link 9: <https://mim.dk/media/218010/3biodiversitetspakke-forslag-rel.pdf>